

Pedagogik på talibanska

Text | Ivar Andersen
Bild | Christoffer Hjalmarsson

Ivar och Christoffer är frilansare och besökte Afghanistan i våras.

Flickskolan, Haidar Khani High School, är omgiven av murar. Den ligger på landsbygden, en bit utanför Laghmans provinshuvudort Mihtarlam, där talibanerna ännu har stort inflytande. Därför måste de 905 eleverna i klasserna ett till tolv skyddas från insyn.

UNDER BAR HIMMEL UNDERVISAR Ruhia Raoufi sin förstaklass i pashto. Hon ger en bokstav och ber eleverna komma på namn, på personer eller platser i närområdet, som börjar på bokstaven och skriver sedan upp dem på den svarta tavlan.

Ett mullrande bensinaggregat försvårar undervisningen men kuvar inte entusiasmen. Varje gång Ruhia Raoufi ställer en fråga räcks ett trettiotal händer snabbt mot skyn.

– Det behövs kvinnor till många saker. Enligt vår kultur får inte manliga läkare behandla kvinnor, så vi behöver fler kvinnliga läkare. Det är viktigt för utvecklingen att vi står sida vid sida med männen, och dit kan vi bara komma genom utbildning.

Enligt Afghanistans utbildningsmi-

Allt fler skolor har tillåtits bedriva verksamhet på områden som är kontrollerade av talibaner under de senaste åren. Deras försök att hålla sig väl med lokalbefolkningen har gett fler afghanska flickor en chans att lära sig läsa och skriva. I gengäld kräver talibanerna en mer konservativ undervisning och att mullor knutna till rörelsen anställs som lärare.

nisterium är över sju miljoner afghanska barn inskrivna i grundskola eller gymnasium och av dessa är 37 procent flickor. Det är en markant förändring jämfört med när talibanerna störtades. Då var motsvarande andel 5 procent, men siffrorna innebär också att det fortfarande är mindre än hälften av landets flickor som har tillgång till utbildning.

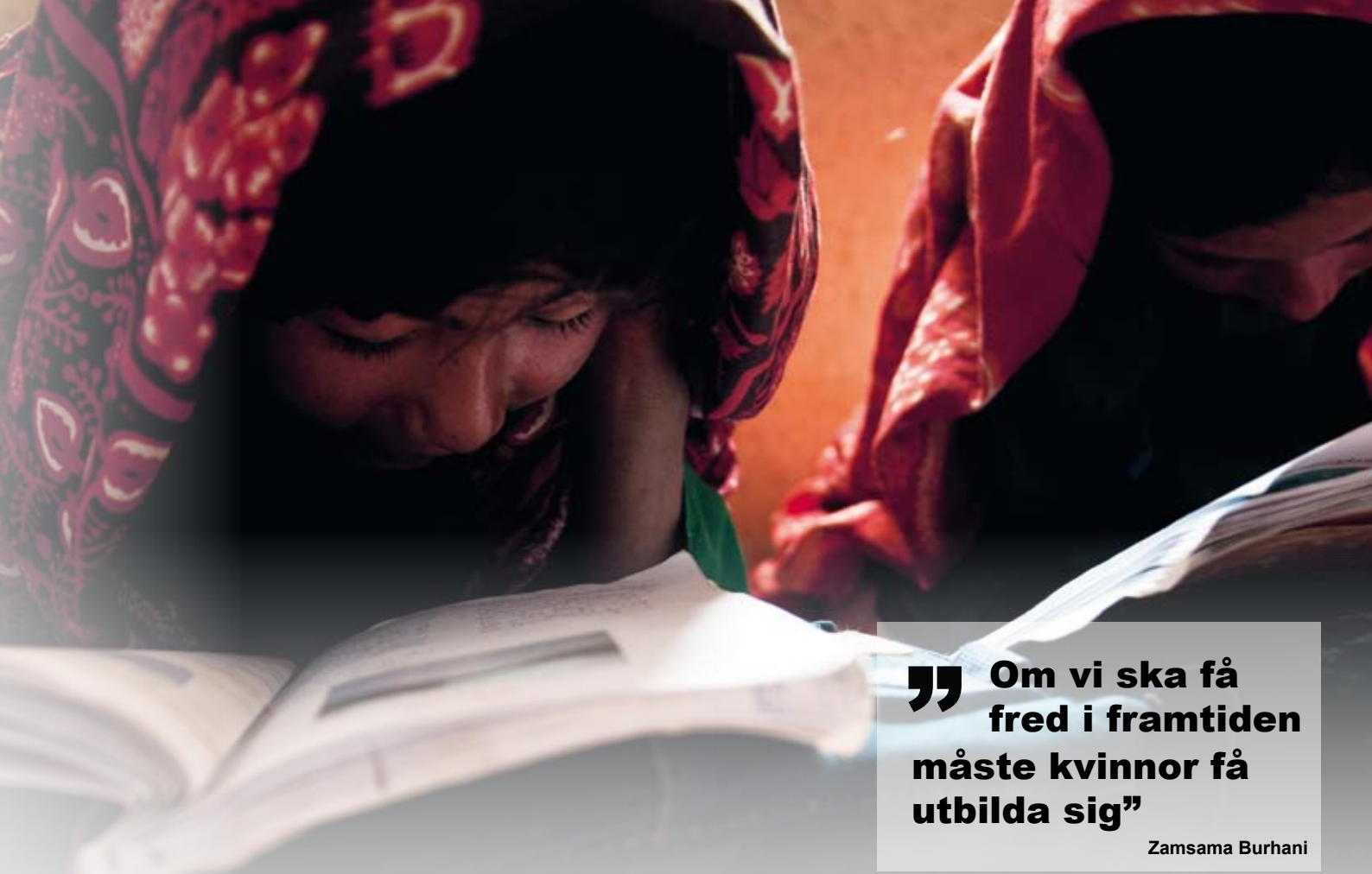
VID TIDEN FÖR DEN amerikanska invasionen 2001 hade talibanernas utbildningsfientlighet redan hunnit bli internationellt ökad. Rörelsen blev synonym med kvinnoförtryck, men vad gäller utbildning var dess djupt konservativa inställning på många sätt inte alls ny utan snarare en logisk fortsättning på Afghanistans skolpolitiska historia.

Alltsedan kung Mohammed Zahir Shah försökte organisera ett nationellt skolväsende på 1950-talet har försök till en statlig utbildning omgetts av kontroverser. Motståndet organiserades av mullor, som var rädda att gå miste om ushr, den informella skatt som landsbygdsbefolkningen betalade dem för att få undervisning i Koranskolor.

Konflikten intensifierades efter att den kommunistiska regimen kom till makten 1978 och den väpnade oppositionen gjorde skolor till prioriterade måltavlor. Fram till 1992 beräknas tusentals lärare och elever ha dött i attacker.

DENNA SORGLIGA TRADITION fortsatte efter invasionen 2001. Inledningsvis stod såväl mullor och konservativa krigsherarer för våldet, men talibanerna kom snart att bli drivande i kampen mot statligt organiserad utbildning i allmänhet och flickskolor i synnerhet. Attackerna kulminerade 2006, då dussintals dödsoffer skördades och hundratals skolor angreps. Men så hände någonting, 2007 kunde tecken på förändring märkas; en försiktig dialog mellan utbildningsministeriet och talibanerna påbörjades, och lokala överenskommelser tillät landsbygds-skolor att öppna. 2011 hade attackerna mot skolor i praktiken upphört helt. I stället började talibanerna kräva en mer konservativ undervisning och att mullor knutna till rörelsen skulle anställas som lärare.

– Tidigare handlade det bara om att förbjuda all utbildning för kvinnor, säger

” Om vi ska få fred i framtiden måste kvinnor få utbilda sig”

Zamsama Burhani

SAKs landchef Andreas Stefansson. Nu har de i stället tagit fram en politisk linje med ett mer pragmatiskt förhållningssätt. I stället för totalförbud har de börjat titta på läroplanen och reglera detaljer. I utbyte mot en acceptans av utbildning för flickor vill de se mer undervisning i religiösa ämnen.

DE EXAKTA DETALJERNA bakom denna förändring är inte klarlagda, men en tolkning är att talibanerna ändrade inställning på grund av folkligt motstånd. I rapporten *The Battle for the Schools* från 2011 skriver kabulbaserade tankesmedjan Afghan Analyst Network, finansierad av bland andra Sida, att ”talibanerna mötte en motreaktion från bybor som ville att deras barn skulle ges möjlighet att gå i skolan”.

Ändrade talibanerna sig för att de plötsligt började betrakta utbildning som en rättighet? För att de plötsligt började lyssna på de människor rörelsen gör anspråk på att styra över? Sannolikt inte. ”Talibanerna verkade mer motiverade av behovet av att överbrygga klyftan till de landsbygdssamhällen som började bli alltmer missnöjda med en konflikt som

aldrig verkade ta slut”, står det i rapporten. Men oavsett motiven är omsvängningen signifikant. Den visar att lokalt motstånd faktiskt förmår pressa talibanrörelsen.

På Haidar Khani High School är det inte helt oproblematiskt att prata med de äldre eleverna. Farhosan Hamidi, 17 år, Zamsama Burhani, 20 år, och Lina Kushi, 17 år, kommer alla från utbildade familjer. Kanske är det därför som de, med familjernas tillåtelse, låter sig fotograferas när Afghanistan-nytt besöker skolan. När det däremot är dags att svara på frågor håller de sig kortfattade med blickarna riktade mot golvet. Förutom på frågan om de tycker att lika rätt till utbildning är viktigt. ”Ja!” skriker alla tre med ett engagemang som står i skarp kontrast till blygseln nyss.

– Det är en jämställdhetsfråga. Precis som männen kan hjälpa till att bygga upp landet måste vi också få hjälpa, säger Farhosan Hamidi.

– Om vi ska få fred i framtiden måste kvinnor få utbilda sig, säger Zamsama Burhani.

– De är väldigt medvetna om värdet av att utbilda sig, konstaterar rektorn Qamar Zada senare, som observerat intervjun.

Det är ett värde hon själv gärna understryker.

– Min förhoppning är att studenterna ska bli experter som kan fylla luckorna när de utländska konsulterna lämnar Afghanistan efter 2014.

Qamar Zada syftar på Isaf:s uttåg ur landet. Ett uttåg som inte bara förväntas leda till en exodus av ”experter”, utan även lämna fältet fritt för en maktkamp mellan regeringen och talibanerna. Kommer inte talibanerna återigen stänga skolorna om de går segrande ur denna kamp? Är inte den mer toleranta attityden till flickors skolgång bara ett sätt att vinna sympatier under en pågående konflikt? Kanske, kanske inte.

– När talibanerna kom till makten var landet söndertrasat och de kunde kliva in stenhårt med sharialagar för att, i deras mening, skapa ordning, säger Andreas Stefansson. I dag kan vi se att folk värnar om de framsteg som har gjorts sedan dess och det har även uppstått fler förväntningar på framtida utveckling. En möjlighet att talibanerna kommer att anpassa sig efter dessa nya krav är därför inte helt otänkbart. •